

Asia: OM 8/41/2015

Oikeusprosessien keventäminen

1. Yleistä

Onko teillä yleistä lausuttavaa työryhmän ehdotuksesta?

Työryhmän ehdotukset ovat lähtökohtaisesti kannatettavia. Lainsäädännöllisen toteutuksen kohdalla on joidenkin kohtien osalta vielä hiottavaa.

2. Kokoonpanosäännökset

a) Lausuntonne käräjäoikeuden kokoonpanosäännöksiä koskevista muutosehdotuksista

Muutosehdotukset ovat kannatettavia. Lainsäädännöllisen toteutuksen kohdalla tulisi huomioida seuraavaa:

Lukuun ottamatta ehdotusta kahden tuomarin kokoonpanosta (OK 2:11) työryhmä ei ehdota muutoksia riita-asioiden kokoonpanoihin. Syyt rajaukseen eivät ilmene mietinnöstä. Siten riita-asian asianosaisella olisi edelleen vahva oikeus saada pyynnöstään täysilukuinen eli OK 2:3:ssa tarkoitettu kolmen tuomarin kokoonpano, koska pyyntö voidaan torjua vain erityisestä syystä (OK 2:5.2). Tilanne olisi ristiriidassa edellä esitettyjen tavoitteiden kanssa ja ongelmallinen rikos- ja riita-asioiden asianosaisten yhdenvertaisuuden kannalta, kun rikosasioissa asianosaisen pyynnöllä olisi merkitystä vain ehdotetun OK 2:6.2:n mukaisissa tilanteissa.

Vantaan käräjäoikeus on työryhmän toimeksiantoa edeltävästä 11.1.2016 päivätystä arviomuistiosta (OM 8/41/2015) 10.3.2016 antamassaan lausunnossa esittänyt ratkaisukokoonpanoa koskevan sääntelyn yhdenmukaistamista rikos- ja riita-asioissa ja kokoonpanoa koskevan määräämisvallan siirtämistä kokonaan asiaa käsittelevälle tuomioistuimelle. Käräjäoikeus pitää tätä edelleen parhaimpana vaihtoehtona.

Ehdotetun OK 2:11:n mukaan käräjäoikeuden yhden jäsenen kokoonpanoa voidaan vahventaa yhdellä lainoppineella jäsenellä. Ehdotuksen perustelujen mukaan asiat, jotka kokoonpanosääntelyn

johdosta olisivat käsiteltävissä yhden tuomarin kokoonpanossa, olisivat siirrettävissä kahden lainoppineen jäsenen käsiteltäviksi ja ratkaistaviksi. OK 2:3 ja 5.2 huomioon ottaen, joihin työryhmä ei ehdota muutoksia, riita- asian asianosaisen vaatimuksesta yhden tuomarin kokoonpanon sijasta ainoa vaihtoehto olisi täysilukuinen eli kolmen tuomarin kokoonpano. Ehdotettu kahden tuomarin kokoonpano olisi siten mahdollinen vain, jos riita-asian asianosaiset eivät esitä OK 2:5.2:n mukaista pyyntöä.

b) Lausuntonne hovioikeuden kokoonpanosäännöksiä koskevista muutosehdotuksista

-

c) Lausuntonne korkeimman oikeuden kokoonpanosäännöksiä koskevista muutosehdotuksista

-

3. Kirjallinen menettely

Lausuntonne kirjallista menettelyä koskevista muutosehdotuksista

Muutosehdotukset ovat kannatettavia. Vastaavat pitkälti jo käytössä olevia menettelytapoja.

Vantaalla annetaan nykyään aikaa 1 viikko vastaajalle eli ehdotettu ohjeellinen 2 viikkoa on perusteltu.

4. Yhden kosketuksen periaate

Lausuntonne paikallapysymisvelvollisuutta haasteen tiedoksiantamista varten koskevasta ehdotuksesta (ETL 10:2a)

Muutosehdotukset ovat kannatettavia.

5. Syytetyn velvollisuus osallistua henkilökohtaisesti oikeudenkäyntiin

Lausuntonne syytetyn läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevista muutosehdotuksista (ROL 8 luku ja OK 26:20)

Muutosehdotukset ovat kannatettavia. Kustannussäästöt eivät varmaankaan kuitenkaan ole lasketun suuruisia.

Ehdotuksessa tarkoitetuissa tilanteissa on myös hyvin mahdollista, että vastaajan asiamies ei tiedä päämiehensä poissaolon syytä ja että asiamies ei ole muutoinkaan saanut yhteyttä päämieheensä. Asiamies ei siten voisi esittää päämiehensä vastausta asiassa, minkä vuoksi haastettuna poisjääneen vastaajan asiaa ei voitaisi asiamiehen paikalla olostu huolimatta ratkaista.

6. Videoyhteyden käyttö

Lausuntonne videoyhteyden käyttöä koskevista muutosehdotuksista

Muutosehdotukset ovat kannatettavia. Tässä yhteydessä tulisi myös arvioida rikosasioiden siirtomenettelyä tuomioistuinten välillä uusiksi.

Vantaan kärjäoikeudessa käsitellään hyvin paljon lääke-, doping- ja huumerikoksia, jotka perustuvat postilähetysten paljastumiseen Helsinki-Vantaan lentoasemalla tullissa. Näissä asioissa vastaajat ovat ympäri Suomea ja rikosasiat voitaisiin käsitellä vastaajan kotipaikkaa lähinnä olevassa kärjäoikeudessa, jolloin videoyhteyttä ei lainkaan tarvittaisi. Mahdollistamalla syyteasian siirtämisen ilman syyttäjän esitystä Vantaan kärjäoikeuden työryhmän toimeksiantoa edeltävästä 11.1.2016 päivätystä arviomuistiosta antamassa lausunnossa esittämällä tavalla useammat pääkäsittelyt voitaisiin toimittaa pääsäännön mukaisella tavalla eli kaikkien osapuolten henkilökohtaisesti läsnä ollessa.

7. Muut ehdotukset

a) Lausuntonne pääkäsittelyn lykkäämistä koskevista muutosehdotuksista (OK 6:11 ja ROL 6:11)

Muutosehdotukset ovat kannatettavia. Isommissa jutuissa ei ole Vantaan kärjäoikeudessakaan voitu noudattaa nykyisiä lykkäysmääräaikoja.

b) Lausuntonne riita- ja rikosasian vireillepanoa ja valmistelua koskevista muutosehdotuksista (OK 5:5–6 ja ROL 7:4–5)

Muutosehdotukset ovat kannatettavia. Lainsäädännöllisen toteutuksen kohdalla tulisi huomioida seuraavaa:

Ehdotetun OK 5:6.2:n mukaan tuomioistuimen on jätettävä kanne tutkimatta siltä osin kuin se on selvästi nostettu vastapuolen tai muun henkilön oikeuksien loukkaamiseksi tai, jos haastehakemuksen ja siihen liitettyjen kirjallisten todisteiden perusteella on selvää, ettei kantajan vaatimuksen hyväksymiselle ole edellytyksiä.

Ehdotuksen perustelujen mukaan ensiksi mainittu tilanne on kyseessä, kun kanne on selvästi nostettu vastapuolen tai muun henkilön oikeuksien loukkaamiseksi. Säännöstä voitaisiin soveltaa, jos olisi ilmeistä, että kanne on nostettu toisen oikeuksien loukkaamiseksi ilman aitoa oikeussuojan tarvetta, jolloin kanteen nostamista voidaan pitää oikeuden väärinkäyttönä.

Ehdotettu sanamuoto liittyy tutkimatta jättämisen kuitenkin vain kantajan motivaatioon, vaikka kanne voisi hyvinkin olla hylättävästä motivaatiosta huolimatta oikeudellisesti perusteltu. Esimerkiksi yleiseltä kannalta tai asian ajamisen vaatimien kustannusten näkökulmasta vähäisen saatavan perimistä tai vahingonkorvauksen vaatimista ei liene aiheellista torjua ehdotetun kaltaisella säännöksellä. Ehdotus koskee sanamuotonsa mukaan vain kanteita, mutta OK 8:13:n viittaussäännöksen perusteella se soveltuisi ilmeisesti myös hakemusasioina käsiteltäviin lapsiasioihin, joissa sama vaatimus esitetään toistuvasti ja jopa lyhyin väliajoin. Houkutus käyttää säännöstä näissä tapauksissa voisi olla suuri, vaikka vaatimuksen perusteena tavallisesti esitettävä väite olosuhteiden muuttumisesta voi olla hyvinkin vaikeasti arvioitavissa tuossa vaiheessa.

Ehdotetusta sanamuodosta ei ilmene ehdotuksen perusteluissa mainittu oikeussuojan tarpeen puuttuminen, minkä on vakiintuneesti katsottu voivan johtaa kanteen tutkimatta jättämiseen. Ehdotuksessa ei riittävästi selvennetä sen soveltamisedellytyksiä. Ehdotuksen perusteluissa viitatuista neljästä korkeimman oikeuden ratkaisusta vain ratkaisusta 1992:145 ilmenee joitakin suuntaviivoja oikeuden väärinkäyttönä pidettävästä menettelystä. Ratkaisussa kannetta ei kuitenkaan jätetty tutkimatta, vaan se hylättiin, koska ehdottomien takuusitoumusten nojalla esitetty maksuvaatimus oli asiassa esitetyn selvityksen perusteella niihin perustuvan oikeuden väärinkäyttöä. Ratkaisu ei siten selvennä ehdotettua säännöstä, jonka tarpeellisuus OK 5:6.3:n jo nyt mahdollistaman selvästi perusteettomana hylkäämisen lisäksi on kyseenalainen.

Ehdotuksen perustelujen mukaan toiseksi mainittu tilanne on kyseessä, kun aivan ilmeistä olisi, ettei asiassa ole edellytyksiä päätyä kantajan vaatimaan lopputulokseen. Ehdotuksen mukaan ratkaisu tehtäisiin haastehakemuksen ja siihen liitettyjen kirjallisten todisteiden perusteella.

Käytännössä haastehakemuksissa ei nimetä edes kirjallista näyttöä kattavasti, vaan näyttö täydentyy ja muuttuu oleellisestikin valmistelun aikana. Myös se, mitä kullakin kirjallisella todisteella on tarkoitus osoittaa, on usein epäselvää. Vielä epäselvempää on se, mikä todisteen nimenneen asianosaisen mielestä kussakin kirjallisessa todisteessa osoittaa sen, mitä hän haluaa todistella. Ehdotettu säännös on vieläkin arveluttavampi, jos sen nojalla on tarkoitettu voitavan tehdä kyseinen ratkaisu myös siinä tapauksessa, että haastehakemuksessa on nimetty suullista todistelua tai siitä ilmenee tarkoitus tai aikomus nimetä sellaista. Sanamuodon perusteella säännöstä ei myöskään voitaisi soveltaa, jos kirjallisia todisteita ei nimetä haastehakemuksessa lainkaan. Ehdotetun säännöksen tarpeellisuus OK 5:6.3:n jo nyt mahdollistaman selvästi perusteettomana hylkäämisen lisäksi on kyseenalainen.

Ehdotuksesta ei myöskään ilmene, tulisiko kantajaa kuulemisperiaatteen mukaisesti kuulla ennen siinä tarkoitettujen ratkaisujen tekemistä. Selventäminen olisi perusteltua, kun lainkohdan 1 momentin tilanteissa asianosaisen kuuleminen on pakollista.

c) Lausuntonne ylimääräistä muutoksenhakua koskevista muutosehdotuksista (OK 31:14a ja OK 31:19)

-

8. Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa työryhmän ehdotukseen liittyen?

Voimassa olevien OK 5:15 d:n ja ROL 5:10 a:n mukaan valmisteluistuntoon osallistuvilla ei tarvitse olla näköyhteyttä keskenään. Ehdotuksessa pykälien sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että käytettäessä puhelimen sijasta teknistä tiedonvälitystapaa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään, vaikka pykäliin ei ehdoteta tehtäväksi asiallista muutosta. Myös ehdotettu OK 12:8.5, jonka mukaan teknisen tiedonvälitystavan käyttämisestä valmistelun istunnossa säädetään 5 luvun 15 d §:ssä, viittaa siihen, että näköyhteyden vaatimus tässä yhteydessä on erehdys. Sanamuodoista on siten syytä poistaa näköyhteyden vaatimus.

Heikkinen Timo
Vantaan käräjäoikeus